

акцентом зовнішньої політики України стало відновлення діалогу з країнами Латинської Америки загалом, та з Кубою, зокрема.

Таким чином, з проголошенням Україною незалежності Республіка Куба була однією з перших, серед світових держав, яка визнала незалежність України. Після цього відбувається відкриття дипломатичних представництв у Києві і в Гавані. У 1990-х рр. співробітництво поступово налагоджувалось, проте на початку 2000-х рр. навпаки, погіршується. Однак на початку 2010 р. співробітництво знову налагоджується.

Список використаних джерел:

1. Віднянський С.В., Мартинов А.Ю. Зовнішня політика України: еволюція концептуальних засад та проблеми реалізації // Укр. іст. журн. – 2011. – №4. – С. 55 – 76.
2. Воронін В. Україна – Куба: режим найбільшого сприяння / В. Воронін // Віче. – 1995. – № 3. – С. 145–153.
3. Дымов К. Украина – Куба: новые импульсы экономического сотрудничества // Объективная газета. – 2010. – 8 ноября. – № 17. – С. 15–23.
4. Жолонко Т.В. Українсько-кубинські відносини: сучасний стан та перспективи / Т.В. Жолонко // Філософія і політологія в контексті сучасної культури. – 2012. – Вип. 4(1). – С. 74 – 79.
5. Корбан О. Зв'язки Республіки Куба з Україною: втрати і перспективи / Ольга Корбан // Збірник наукових праць студентів, аспірантів і молодих вчених «Молода наука-2011» : у 5 т. / Запорізький національний університет. – Запоріжжя : Просвіта, 2011. – Т. 5. – С. 82 – 85.
6. Куба и Беларусь обиделись на Ющенко и Буша. МИД пытается помириться [Електронний ресурс] // Українська правда. – 7.05.2005. – Режим доступу: <https://www.pravda.com.ua/rus/news/2005/04/7/4387185/>
Кучик О.С., Заяць О.А. Зовнішня політика України [Електронний ресурс] / <https://textbook.com.ua/politologiya/1473451993/s-14>

Андрій Білокінь
Науковий керівник:
викл. Кукуруза А.В.

РОДИНА ПОТОЦЬКИХ В ІСТОРІЇ УМАНЩИНИ

Історія Уманщини нерозривно пов'язана з прізвищем Потоцьких. Завдяки збудованому коштом Станіслава Фелікса Потоцького парку «Софіївка» про місто знають у всьому світі. Пересічний мешканець Умані багато знає про Станіслава та Софію, його чарівну дружину гречанку. Що ж стосується інших сторінок історії роду Потоцьких, то тут інформації

обмаль. Потоцькі належать до категорії польської шляхетської аристократії, давня історія якої оповита ореолом таємничості. Перші документально підтверджені відомості про Потоцьких зустрічаємо у XIII ст.

У 1609 році Уманщина, як свідчить дарча грамота короля Сигізмунда, стала власністю графа В. Калиновського, який пізніше передав її як посаг одній зі своїх доньок - Гелені, а вже вона згодом, у 1726 р., продала свій маєток Станіславу Потоцькому. Потоцький 1732 р. подарував Уманщину своєму племінникові графу Франциску Салезія Потоцькому. У другій чверті XVIII ст. розпочинається гайдамацький повстанський збройний рух проти шляхти, який зосереджується на території Київського й Брацлавського воєводств. Гайдамаки, котрі активно діяли на Правобережжі, кілька разів турбували польське населення Умані (1737, 1749–1750, 1757 рр.). Газета «Польський кур'єр» від 5 жовтня 1737 р. повідомляла, що вони, напавши на місто, забрали гроші й худобу, однак убивств не чинили. Військам не вдалося їм перешкодити, бо «ватаги малі, надто важко напасти на слід...».

У 1738 році губернатор Умані підступно розброїв 102 запорожців, які в'їхали в місто, і наказав повісити їх; у 1740 році в Умані страчено трьох запоріжців; у 1749 році - закатовано вісім запорожців. У відповідь на це у 1749 році гайдамаки проникли до Уманського замку і вбили трьох ксьондзів, у 1750 році - спалили місто, упродовж 1755-1757 років - завдали графу Потоцькому збитків на 120 тис. злотих. По цьому в краї наступило затишшя, але воно було недовгим, бо у близьким часі розпочалося повстання що потрясло все Правобережжя [2,с.44-45].

Про важливість уманських володінь для Потоцьких свідчить той факт, що у 1760 р. в місті, котре щойно отримало підтвердження магдебурзького права, було закладено фортецю, яка повинна була стати могутнім форпостом магнатської влади у регіоні. 28 березня 1761 р. спорудження фортеці (Старе місто) було урочисто завершено. Фортеця була розташована на пагорбі, мала дві брами – Новоміську та Раківську. В 1762–1763 рр. уніатський єпископ М. Рило, за сприяння Ф. Потоцького, заснував у місті семінарію для підготовки уніатських та «перепідготовки» православних священників.

Через два роки в місті Ф.Потоцьким було засновано василіанський монастир, а у 1766 р. – школу при ньому. Ректор монастиря І. Костецький насаджував греко-католицьку віру часто нехристиянськими методами, брав участь у переслідуваннях православних священників . Умань, у котрій на 60-ті р. XVIII ст. проживали 1128 українців (селян та міщан) і 301 єврей, перетворилася на місіонерський осередок греко-католицької церкви. А далі був 1768 рік, у журналі «Киевская старина» зазначалося: «Катастрофа 1768 г. служит как бы гранью, отделяющею бурный кровавый период в истории Умани от новейшего, мирного, когда последовало вторичное

восстановление города и началось спокойное, уже не прерывавшееся его развитие» [3, с.74-75].

Після смерті 1772 р. Францішека Потоцького повновладним господарем величезного маєтку, обтяженого мільйонними боргами, став його єдиний син - Станіслав Щенсний (Фелікс) Потоцький. Після одруження 1774 р. з графінею Юзефіною Амалією Мнішек він наступного року переніс свою резиденцію на Правобережну Україну. У своїх маєтках новий господар приділяв велику увагу вдосконаленню сільського господарства. Розпочалося поступове переведення селян на так званій генеральний чинш. Від 1773 р. Щенсний Потоцький залучився до політичної діяльності. Невдоволені королівськими заходами, великі землевласники - Щенсний Потоцький та інші - зібралися неподалік Умані, в містечку Торговиці, і склали так звану Торговицьку конфедерацію, яку очолив Потоцький і невдовзі організував виступ. Цей виступ призвів до другого поділу Польщі у 1793 р. Торговицьких конфедератів розцінили в Польщі як зрадників батьківщини. Потоцький був змушений виїхати за кордон [1, с.238].

Уманщина у складі всієї Правобережної України у 1793 році відійшла до Росії. Спочатку місто Умань у 1795 році було визнане повітовим містом Вознесенського намісництва, а за два роки у ході адміністративної реформи у Південно-Західній Росії воно відійшло до Київської губернії. Умань стала у 1797 році центром Уманського повіту Київської губернії. Шляхта не втрачала нічого, а навпаки, російська держава виступала захисником її інтересів. Повернувшись на Правобережжя, Станіслав Потоцький займається відродженням своїх величезних маєтків і клопочеться про розлучення з Юзефіною [2, с.56].

27 грудня 1784 р. був обраний (після смерті А. Мокроновського) майстром масонської майстерні «Великого Сходу Народового». Попередня масонська кар'єра Потоцького невідома, за свідченням Л. Гасса належав до майстерні «Святиня Ізіс». Був членом масонської майстерні «Трьох білих Орлів» у Львові. 1785-89 р. займав посаду Великого Майстра ложі «Великого Сходу». Наприкінці життя приймав ідеї ілюміната Тадеуша Грабянки, титулованого «Королем нового Ізраєлю» [4, с.456].

У 1796–1805 рр. в околицях Умані, яка постійно розвивалася, було закладено парк «Софіївка». Це диво було створене генієм Л. Метцеля, фінансами С.Щ.Потоцького та працею сотень українських селян на честь грекині Софії. Після смерті Фелікса Потоцького (1805 р.) маєтки було поділено поміж синами. Умань і частина Уманщини перейшли у власність Софії, і будівництво парку припинилося, виділялися лише невеликі кошти для догляду за ним. Незважаючи на певну незавершеність у будівництві, він перевершив усі сподівання. Після смерті у 1822 р. Софії Потоцької всі її маєтки за заповітом перейшли до сина - полковника Олександра Потоцького. Взявши участь у Польському повстанні, яке завершилося

поразкою, Умань і всі маєтки «заколотника», «державного злочинця» графа Олександра Потоцького були секвестровані, а 21 жовтня 1832 р. - конфісковані на користь держави. «Софіївку» імператор Микола I подарував своїй дружині. Так і закінчилося перебування Потоцьких на Уманщині [1, с.240].

Список використаних джерел:

1. Клименко Т. Умань за часів Потоцьких: документальна замальовка / Тетяна Клименко. // Архіви України. – 2005. – С. 237–242.
2. Нарис історії Уманщини (з найдавніших часів до 60-х років ХХ століття) / С. Ю. Монке, А. І. Петренко, Т. В. Кузнець та ін.. – Київ: Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2001. – 260 с.
3. Кривошея І. І. Місто Умань у власності графів Потоцьких (друга чверть ХVІІІ – перша третина ХІХ ст.): Територія конфлікту, компромісу чи взаємодії? / І. І. Кривошея. // Проблеми історії України ХІХ–ХХ ст.. – 2009. – С. 173–183.
4. Усенко П. Г. Потоцький Станіслав-Фелікс, Станіслав-Щенснi // Енциклопедія історії України : у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. ; Інститут історії України НАН України. – К. : Наук. думка, 2011. – Т. 8 : Па – Прик. – С. 456.

Ольга Богдан

*Науковий керівник:
к.і.н., доц. Дудник О.В.*

УКРАЇНСЬКИЙ АНТИБІЛЬШОВИЦЬКИЙ РУХ НА КІРОВОГРАДЩИНІ (1917-1921 РР.)

100-річчя Української революції та життя за умов війни спонукають не лише істориків, а й громадськість до нового переосмислення фактів та оцінок національної історії. Російська «гібридна» агресія проти України посилює прагнення глибше зрозуміти роль у нашій історії стихійних соціальних явищ.

У добу революційних змін Єлисаветчина вирізнялася активністю за розмахом повстанського руху. Цей рух у різних формах тривав від 1918 до початку 20-х років. У 1917-1918рр поширювався рух Вільного козацтва. Наймасштабніше він розвинувся у с. Глодоси (Новоукраїнський район Кіровоградської області) [1].

Єлисаветградські робітники теж не виявляли симпатії до комуністичних перетворень, тому що перебували під впливом більш поміркованої ідеології меншовиків. У 1917-1918 рр. у Єлисаветграді діяв робітничий вільнокозацький загін. У 1918 р вибухнуло народне повстання,